

Monika Borowiec

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej

Instytut Geografii

Akademia Pedagogiczna w Krakowie

Rola szkolnictwa wyższego w podnoszeniu jakości kapitału ludzkiego

W procesie wkraczania w informacyjną fazę rozwoju cywilizacyjnego i kształtowania gospodarki opartej na wiedzy wzrasta znaczenie problematyki szkolnictwa wyższego jako podstawowej bazy ekonomicznej biegunów rozwoju, czynnika wzrostu społeczno-gospodarczego i kulturowego oraz podnoszenia konkurencyjności układów lokalnych, regionalnych, krajowych i międzynarodowych. Zwiększające się znaczenie wiedzy jako zasobu produkcji powoduje, że w różnej skali układów przestrzennych czynnikiem determinującym wzrost konkurencyjności są kapitał ludzki oraz infrastruktura edukacyjna i naukowa, które przyspieszają rozwój nowoczesnych dziedzin gospodarki. W układach doceniających wiedzę i tworzących nowe struktury przestrzenne wokół aglomeracji zaznacza się wzrost innowacyjności i rozwój gałęzi przemysłu opartego na nowoczesnych technologiach (Pakulska 2005).

W świetle tych przesłanek należy przyjąć, że ważnym czynnikiem rozwoju aglomeracji jest rozwój instytucji edukacyjnych, który warunkuje poprawę jakości zasobów kapitału ludzkiego. „Kapitał ludzki ma ogromne znaczenie dla rozwoju regionalnego systemu innowacyjnego i decyduje o konkurencyjności zintegrowanego regionu miejskiego” (Kuciński, Kudłacz, Markowski, Ziobrowski 2002). Przyjmuje się również, że „wiedza i technika zawsze były niezbędnymi katalizatorami przemian cywilizacyjnych. Obecnie, kiedy nasilają się procesy globalizacyjne, fundamentalną rolę odgrywa kreacja i praktyczne wykorzystanie wiedzy, a kapitał ludzki jest czynnikiem, bez którego nie jest możliwe osiągnięcie trwałego i wysokiego tempa rozwoju gospodarczego” (Janc 2003).

Wzrasta zatem rola wiedzy, kwalifikacji i postaw przedsiębiorczych nie tylko w wymiarze jednostkowym, które umożliwiają uzyskanie wysokiej pozycji na rynku pracy, ale przede wszystkim zwiększa się ich znaczenie jako czynnika rozwoju społecznego i aktywizacji gospodarczej różnej skali układów przestrzennych.

Przyjmuje się, że przyczyną głębokich przeobrażeń w strukturze i działalności szkół wyższych jest szybkie przechodzenie krajów z przemysłowego do informacyjnego etapu cywilizacyjnego (Kluczyński 1984, 1991). Proces ten charakteryzuje się:

- wzrostem możliwości generowania i przekazywania informacji oraz przyspieszeniem postępu naukowo-technicznego;
- uznaniem wiedzy i inteligencji za podstawowe zasoby gospodarki;
- nieustannym wzrostem znaczenia edukacji, zwłaszcza szkolnictwa wyższego, w związku z powstawaniem nowych zawodów wymagających wysokich kwalifikacji;
- koniecznością posiadania rozległej wiedzy w celu tworzenia i wykorzystywania informacji;
- dominowaniem miejsc pracy związanych z wytwarzaniem, transformacją i wykorzystaniem informacji.

Można więc przyjąć, że wykształcenie będzie się liczyć nie ze względu na wartość samą w sobie, lecz jako inwestycja, zarówno z perspektywy społecznej, jak i jednostkowej, a współczesne tendencje rozwoju cywilizacyjnego prowadzą do wdrażania gospodarki opartej na wiedzy. Podstawową rolę w tym procesie odgrywa system szkolnictwa, który współdecyduje o innowacyjności gospodarki (Domański 2000, Rozkrut 2001). Można wnosić, że jakość funkcjonowania systemu nauki i szkolnictwa jest czynnikiem decydującym o kierunkach i poziomie rozwoju gospodarczego i społecznego państw.

Z istotnym zwiększeniem roli wykształcenia w określaniu szans na rynku pracy w Polsce wiąże się także rozwój gospodarki rynkowej. Szkoły wyższe muszą więc dostosować się do konieczności przygotowania dla gospodarki, nauki, oświaty i kultury określonych grup pracowników o nastawieniu innowacyjnym oraz kadr specjalistów do nowych zawodów lub przeobrażających się specjalności. Struktura społeczeństwa i struktura gospodarki wzajemnie się warunkują, ponieważ powstawanie nowych lub rozwój pewnych dziedzin działalności ekonomicznej wywołuje zapotrzebowanie na nowe kwalifikacje i zawody, a z kolei określona struktura społeczno-zawodowa determinuje potencjał modernizacyjny społeczeństwa. Rozumiany jest on jako zdolność i skłonność do konfrontacji oraz do przyjmowania wyzwań, jakie stawia przed nim proces zmian. Możemy przyjąć, że jest on pochodną systemu kształcenia, zależy bowiem od poziomu wykształcenia (tzn. im wyższe wykształcenie, tym większe możliwości sprostania wyzwaniom cywilizacyjnym i rozumienia zmieniającej się rzeczywistości).

Wielu autorów uważa, że wykształcenie jest ważnym elementem wzrostu społeczno-gospodarczego i traktowane jest jako istotny czynnik wpływający na jakość i wydajność pracy. Podkreślają to głównie przedstawiciele ekonomiki kształcenia, która najlepiej rozwinięta jest w krajach o wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego¹.

Inwestowanie w edukację i naukę staje się jedną z najistotniejszych i najefektywniejszych, a także najtańszych form inwestycji. T.W. Schultz (1963, 1976), który jest uznawany za autora koncepcji kapitału ludzkiego, określa ekonomiczną opłacalność nakładów na oświatę; w wyniku badań przyjmuje tezę, że inwestycje w wykształcenie są znacznie bardziej opłacalne niż inwestycje w kapitał rzeczowy, a szybkość rozwoju produkcji zależy od wysoko wykwalifikowanej kadry.

W literaturze przeważa podejście, że kapitał ludzki to wiedza produkcyjna, umiejętności i wykształcenie jednostek. Na kapitał ludzki składają się: zdolność do innowacji, wysoki poziom edukacji, zdolność do współpracy, umiejętność organizacji, zdolność systemu społecznego do odtwarzania i rozwoju kapitału ludzkiego (Markowski 1996).

M. Kabaj (1997) przytacza wyniki badań nad czynnikami wzrostu gospodarki Stanów Zjednoczonych, które dowodzą, że 58% wzrostu jej produktywności było efektem zwiększenia kwalifikacji kadr. Ponadto podaje wyniki badań przeprowadzonych przez Europejską Komisję Gospodarczą w Genewie, które wykazują, że na tempo wzrostu gospodarki krajów Europy Zachodniej największy wpływ wywarły wiedza i postęp techniczny. Podobnie badania Banku Światowego podkreślają główną rolę wykwalifikowanej pracy w rozwoju gospodarczym i szacują, że udział zasobów kapitału w globalnym bogactwie wynosi 16%, zasobów naturalnych 20%, a zasobów ludzkich 64%. Oznacza to, że inwestowanie w człowieka jest najważniejszym czynnikiem wzrostu i postępu społeczno-gospodarczego.

Również F. Harbison i Ch.A. Mayers (1964) w wyniku badań empirycznych stwierdzili, że rozwój gospodarczy w dużym stopniu zależy od rozmiarów i właściwego wykorzystania kapitału ludzkiego. Doszli oni do następujących wniosków:

¹ Badania w krajach wysoko rozwiniętych wskazują, że wzrost wykształcenia ludności w wieku produkcyjnym o 1% powoduje wzrost gospodarczy o 0,02–0,07 p.p. (Pakulska 2005).

- istnieje bezpośrednia zależność między stanem oświaty a poziomem rozwoju ekonomicznego państwa;
- wysokie nakłady na kształcenie są niezbędnym warunkiem rozwoju gospodarczego, a w przypadku państw słabo rozwiniętych – warunkiem przezwyciężenia zacofania;
- we wszystkich badanych państwach ludzie zdają sobie sprawę, że wykształcenie jest podstawą uzyskania pracy i osiągnięcia sukcesu w życiu.

Cywilizacja informacyjna jest cywilizacją szybkich zmian. Oznacza to konieczność reagowania na nowe uwarunkowania, a siłą motoryczną jej rozwoju jest jakość zasobów kapitału ludzkiego (Wasilewski, Kwiatkowski, Kozłowski 1997). „Współczesne wyzwania cywilizacyjne stawiają nowe, wysokie zdania w zakresie edukacji i przygotowania do pełnienia określonych ról zawodowych” (Zioło 1999). Edukacja powinna przygotowywać ludzi do adaptacji do nowych warunków pracy, tak aby mogli oni w sposób racjonalny wpływać na struktury, które w przyszłości będą podlegać przemianom.

Według W.R. Pawlaka (2001) każdy absolwent powinien mieć świadomość, że wiedza uzyskana podczas edukacji nie wystarczy na przyszłość, a zatem należy przyjąć, że konieczne będzie ciągłe jej aktualizowanie i będzie ona weryfikowana na rynku pracy. Sukces w rozwoju intelektualnym, czy to na poziomie jednostki, uczelni, przedsiębiorstwa, instytucji, czy to na poziomie organizacji będzie polegał na umiejętności korzystania z rozwijającej się wiedzy, łączenia jej różnych obszarów i praktycznego, szybkiego jej stosowania.

Oznacza to, że w obecnym procesie edukacyjnym główny nacisk należy stawiać nie tylko na wiedzę merytoryczną, ale i na umiejętność budowania warsztatu naukowego, który w dalszym okresie umożliwi podjęcie racjonalnych działań z zakresie dokształcania i systematycznego doskonalenia zawodowego.

W niniejszych rozważaniach przyjmujemy, że aglomeracje miejskie – będące zarazem ośrodkami akademickimi – na etapie cywilizacji informacyjnej mają do odegrania wiodącą rolę jako ogniska przemian i przyszłego rozwoju. Realizację przeważającej części potrzeb w zakresie kształcenia na poziomie wyższym i w zakresie badań gwarantuje ośrodek akademicki, będący zasadniczym miejscem koncentracji nauki w regionie. Dobrze rozwinięty ośrodek akademicki może zapoczątkować rozwój nowych form relacji środowiska naukowego z gospodarką, nie tylko miasta i regionu, ale także całego kraju. Można zatem wnosić, że jakość zasobów intelektualnych społeczeństwa w układach regionalnych w poważnym stopniu jest uzależniona od rozmieszczenia ośrodków szkolnictwa wyższego i ich dostępności oraz przestrzennego oddziaływania. Istotne w tym procesie jest zmniejszanie luki edukacyjnej między obszarami wiejskimi a miastami, jak bowiem zauważa E. Rydz (2006), w okresie transformacji gospodarki narodowej pogorszył się dostęp do szkolnictwa na wszystkich poziomach, zwłaszcza do szkolnictwa wyższego, co wynika nie tylko z istnienia barier systemowych i kulturowych, ale przede wszystkim – z istnienia barier ekonomicznych.

Częściową egzemplifikację tego szczególnie ważnego problemu przeprowadzono na przykładzie przestrzeni edukacyjnej woj. podkarpackiego.

Liczba uczelni w poszczególnych województwach jest zróżnicowana i waha się od 6 w woj. opolskim do 94 w woj. mazowieckim, a liczba studentów w uczelniach waha się odpowiednio od 36,8 tys. do 346,9 tys. (Borowiec 2006). W strukturze krajowej pod względem liczby uczelni i studentów wiodącą rolę odgrywa woj. mazowieckie, w którym znajduje się 24,1% uczelni i studiuje 18,8% studentów. Drugą pozycję zajmuje woj. śląskie, w którym jest 9,5% uczelni i 10,9% studentów, a następne – woj. małopolskie i woj. wielkopolskie, w których działa po 8,0% uczelni, a studentów jest odpowiednio 9,6% i 8,3%. Woj. dolnośląskie skupia 8,7% studentów i 7,4% uczelni. Te pięć województw w strukturze sieci krajowej odgrywa główną rolę, skupiając 222 uczelnie (56,9%) i 1,1 mln studentów (56,2%).

Na tym tle potencjał edukacyjny woj. podkarpackiego jest stosunkowo niewielki, co wynika z jego rozwoju w zasadzie dopiero w latach powojennych. O niskiej pozycji szkolnictwa wyższego

Tab. 1. Studenci i szkoły wyższe woj. podkarpackiego na tle polskich województw w 2004 r.

Województwa	Liczba					Struktura						
	studentów ogółem	szkół wyższych	fili i wydziałów zamiejscowych	punktów konsultacyjnych	studentów ogółem	szkół wyższych	punktów konsultacyjnych	fili i wydziałów zamiejscowych	studentów ogółem	szkół wyższych	punktów konsultacyjnych	fili i wydziałów zamiejscowych
Ogółem	1846464	390*	105	72	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Mazowieckie	346860	94	16	3	18,79	24,1	4,17	15,24				
Śląskie	200421	37	13	5	10,85	9,49	6,94	12,38				
Małopolskie	177361	31	2	10	9,61	7,95	13,89	1,90				
Dolnośląskie	160686	29	8	5	8,7	7,44	6,94	7,62				
Wielkopolskie	152789	31	14	2	8,27	7,95	2,78	13,33				
Łódzkie	124462	25	7	5	6,74	6,41	6,94	6,67				
Lubelskie	101104	18	10	1	5,48	4,62	1,39	9,52				
Pomorskie	91237	25	3	7	4,94	6,41	9,72	2,86				
Zachodniopomorskie	88045	18	4	18	4,77	4,62	25	3,81				
Kujawsko-pomorskie	83422	15	6	1	4,52	3,85	1,39	5,71				
Podkarpackie	77453	17	6	5	4,19	4,36	6,94	5,71				
Warmińsko-mazurskie	58854	8	5	1	3,19	2,05	1,39	4,76				
Świętokrzyskie	56962	14	-	2	3,08	3,59	2,78	-				
Podlaskie	50642	15	8	1	2,74	3,85	1,39	7,62				
Lubuskie	39393	7	3	5	2,13	1,79	6,94	2,86				
Opolskie	36773	6	-	1	1,99	1,54	1,39	-				

* Bez szkół resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji

Źródło: opracowanie autorki na podstawie *Rocznika statystycznego województw*, GUS, Warszawa 2004, i *Rocznika statystycznego Rzeczypospolitej Polskiej*, GUS, Warszawa 2004

tego województwa w kraju świadczy niewielki udział szkół wyższych i studentów kształcących się na jego obszarze w stosunku do ogólnej ich liczby w Polsce. W 2004 r. w woj. podkarpackim działało 17 uczelni, które stanowiły 4,3% ogólnej liczby szkół wyższych w Polsce (tab. 1). Oprócz nich funkcjonowało 6 filii i wydziałów zamiejscowych oraz 5 punktów konsultacyjnych różnych uczelni (odpowiednio 6,9% i 5,7%). Woj. podkarpackie w skali kraju pod względem liczby uczelni zajmuje 10 miejsce. Wyprzedzają je woj. zachodniopomorskie i woj. lubelskie, w których działa po 18 uczelni, a za nim znajdują się woj. kujawsko-pomorskie i woj. podlaskie (po 15 uczelni).

Pod względem liczby studentów woj. podkarpackie (77,5 tys. studentów) zajmuje 11 pozycję (4,2% ogólnej liczby studentów w Polsce). Wyprzedza je woj. kujawsko-pomorskie (84,3 tys. studentów), a za nim znajduje się woj. warmińsko-mazurskie (58,9 tys. studentów).

W latach transformacji gospodarki narodowej w woj. podkarpackim zaczęły powstawać niepaństwowe szkoły wyższe. Najstarszą na Podkarpaciu uczelnią niepaństwową, utworzoną w 1995 r., jest Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania w Przemyślu, która jako jedyna niepubliczna uczelnia w tym regionie ma uprawnienia magisterskie (na kierunku administracja). W 1996 r. powstały trzy kolejne niepaństwowe szkoły wyższe: Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Wyższa Szkoła Zarządzania w Rzeszowie oraz Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Tyczynie, w 1997 r. powstała Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Stalowej Woli, w 1999 r. – Wyższa Szkoła Gospodarki i Zarządzania w Mielcu, w 2000 r. – Wyższa Szkoła Inżynierii Rolniczej i Zarządzania w Ropczycach, a w 2001 r. – Wyższa Szkoła Gospodarcza w Przemyślu oraz Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki w Lesku.

Łącznie w tych dziewięciu niepaństwowych szkołach wyższych kształci się 19,7 tys. studentów, co stanowi 27,8% wszystkich studentów woj. podkarpackiego (tab. 2).

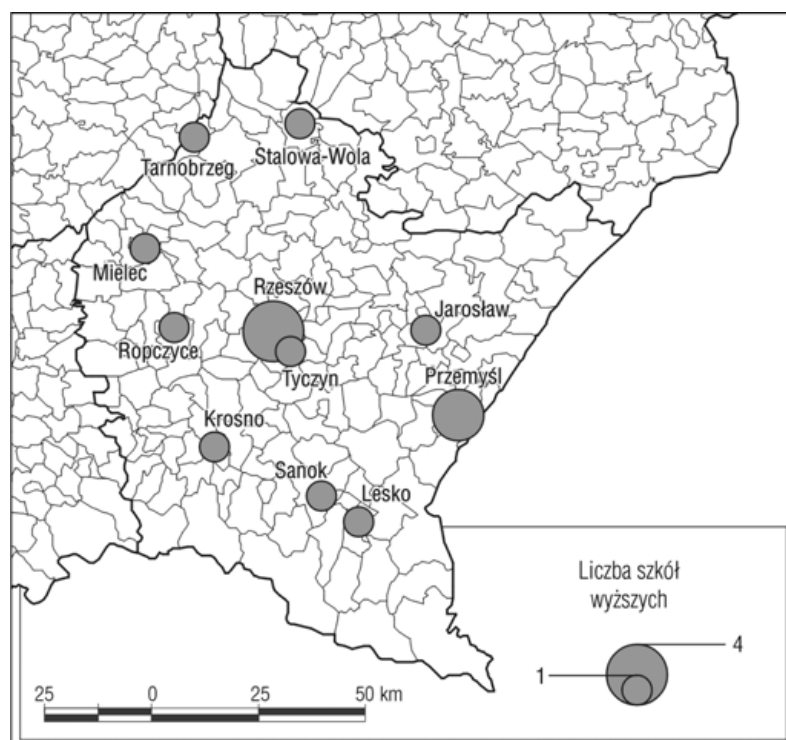
Tab. 2. Szkolnictwo wyższe w woj. podkarpackim w 2003 r.

Ośrodek akademicki	Liczba		Struktura	
	szkół wyższych	studentów	szkół wyższych	studentów
Rzeszów	4	47 819	5,48	12,24
Przemyśl	3	6 854	4,11	1,75
Jarosław	1	8 206	1,37	2,10
Krosno	1	2 637	1,37	0,67
Tyczyn	1	1 359	1,37	0,35
Stalowa Wola	1	1 083	1,37	0,28
Tarnobrzeg	1	934	1,37	0,24
Ropczyce	1	605	1,37	0,15
Sanok	1	556	1,37	0,14
Mielec	1	543	1,37	0,14
Lesko	1	282	1,37	0,07
Ogółem	16	70878	21,92	18,14
Ogółem w południowo-wschodniej Polsce*	73	390753	100,00	100,00

*Przyjmuje się, że obszar południowo-wschodniej Polski obejmuje województwa: podkarpackie, małopolskie, lubelskie i świętokrzyskie.

Źródło: opracowanie autorki na podstawie *Rocznika statystycznego województwa podkarpackiego 2003*, *Rocznika statystycznego województwa świętokrzyskiego 2003*, *Rocznika statystycznego województwa lubelskiego 2002* i *Rocznika statystycznego województwa małopolskiego 2003*

Ryc. 1. Szkoły wyższe w woj. podkarpackim w 2002 r.

Źródło: opracowanie autorki na podstawie tab. 2

Ponadto w 1998 r. powołano Państwową Szkołę Wyższą w Jarosławiu, w 1999 r. Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Krośnie, a w 2001 r. Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe w Sanoku, Przemyślu i Tarnobrzegu, w których kształcą się 13 tys. studentów (18,3% ogólnej liczby studentów w województwie). Najwięcej z nich studiuje w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Jarosławiu, gdzie kształcą się 8,2 tys. studentów (aż 63,1% studentów tego typu szkół w woj. podkarpackim).

Ośrodki szkolnictwa wyższego w woj. podkarpackim charakteryzują się zróżnicowanym potencjałem edukacyjnym, na co wskazuje liczba uczelni wahająca się w poszczególnych ośrodkach akademickich od jednej do czterech i liczba studentów – od 0,3 tys. do 47,8 tys. Podstawowe znaczenie wśród ośrodków w woj. podkarpackim ma ośrodek rzeszowski, gdzie w czterech uczelniach (Uniwersytet Rzeszowski, Politechnika Rzeszowska, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania i Wyższa Szkoła Zarządzania) kształcą się 67,5% ogólnej liczby studentów woj. podkarpackiego (ryc. 1). Kolejne miejsce zajmuje Przemyśl; w trzech szkołach wyższych (Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Wyższa Szkoła Gospodarcza) studiuje 9,7% ogółu studentów województwa. Te dwa ośrodki akademickie skupiają łącznie 77,1% studentów. W kolejnych dziewięciu ośrodkach działa po jednej uczelni wyższej kształcącej na poziomie zawodowym. Łącznie skupiają one 22,9% studentów województwa, najwięcej Jarosław, następnie Krosno, Tyczyn, Stalowa Wola oraz Tarnobrzeg, Ropczyce, Sanok, Mielec i Lesko.

Ośrodek jarosławski wypełnia znaczną lukę w województwie w zakresie dostępu młodzieży do studiów wyższych. Dzięki lokalizacji Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (PWSZ) w tym mieście studia wyższe podjęło 10,6% studentów woj. podkarpackiego i aż 63,1% studentów tego typu szkół. Analiza zasięgu oddziaływania tej uczelni wskazuje na jej charakter subregionalny. W roku akademickim 2004/2005 9,4 tys. studentów tej uczelni rekrutowało się z 366 gmin, znajdujących się na obszarze 15 województw². Z woj. podkarpackiego pochodziło 78,1% studentów, kolejną

² Opracowanie na podstawie pracy magisterskiej K. Kozak: *Kształtowanie się i rola PWSZ w Jarosławiu w otoczeniu regionalnym*, wykonanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Z. Ziolo.

Tab. 3. Przestrzenne oddziaływanie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Jarosławiu w 2005 r.

Województwo	Gmina	Liczba studentów	Struktura studentów
Ogółem		9373	100,00
Ogółem Polska południowo-wschodnia		9189	98,04
Woj. podkarpackie		7323	78,13
Woj. lubelskie		1710	18,24
Pozostałe		340	3,63
Woj. podkarpackie	Jarosław	1834	19,57
	Przemyśl	915	9,76
	Przeworsk	515	5,49
	Lubaczów	321	3,42
	Leżajsk	273	2,91
	Łańcut	234	2,50
	Dębica	234	2,50
	Radymno	208	2,22
	Stalowa Wola	196	2,09
	Wiązownica	126	1,34
	Kańczuga	114	1,22
Ogółem		4970	53,02
Woj. lubelskie	Tomaszów Lubelski	276	2,94
	Zamość	245	2,61
	Biłgoraj	221	2,36
	Hrubieszów	144	1,54
Ogółem		886	9,45

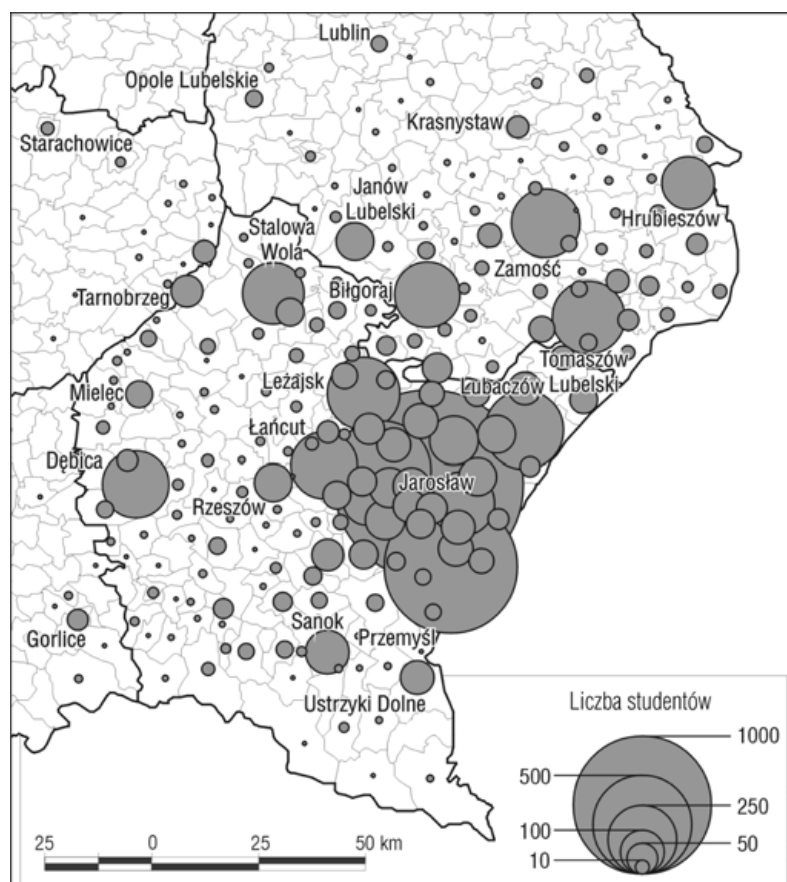
Źródło: opracowanie autorki na podstawie pracy magisterskiej K. Kozak: *Kształtowanie się i rola PWSZ w Jarosławiu w otoczeniu regionalnym*, wykonanej pod kier. prof. dr. hab. Z. Ziolo

pozycję zajmowało woj. lubelskie (18,2%) (tab. 3). W uczelni przeważają osoby pochodzące z Jarosławia. Rekrutuje się z niego 1,8 tys. studentów, którzy stanowią 19,6% studentów uczelni (ryc. 2). Kolejne pozycje zajmują większe sąsiadujące ośrodki: Przemyśl i Przeworsk, z których łącznie rekrutuje się 1,4 tys. studentów; stanowią oni 15,3% ogólnej liczby. Te trzy miasta w najpoważniejszym stopniu są obszarem oddziaływania uczelni; pochodzi z nich 3,2 tys. studentów, którzy stanowią 34,9% ogólnej liczby studentów PWSZ w Jarosławiu.

Ważną rolę w zakresie rekrutacji studentów PWSZ w Jarosławiu na obszarze woj. podkarpackiego odgrywają również gminy, z których pochodzi powyżej 200 studentów: Lubaczów (321), Leżajsk (273), Łańcut (243), Dębica (234) i Radymno (208). Rekrutuje się z nich 1,0 tys. studentów (11,1% ogólnej ich liczby).

Zasięg oddziaływania uczelni obejmuje także południową część woj. lubelskiego. Największe znaczenie mają: Tomaszów Lubelski (276), Zamość (245) i Biłgoraj (221). Rekrutuje się z nich 742 studentów, którzy stanowią 7,9% ogólnej ich liczby. Ze wspomnianych 11 miast pochodzi 5,3 tys. studentów, czyli 56,4% ogólnej liczby studentów PWSZ w Jarosławiu.

Ryc. 2. Przestrzenne oddziaływanie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Jarosławiu w 2005 r.

Źródło: opracowanie autorki na podstawie tab. 3

Wyrazem relacji między udziałem studentów a udziałem jednostek osadniczych, z których rekrutują się studenci PWSZ w Jarosławiu, jest wskaźnik koncentracji osadniczej studentów wynoszący 0,690, co wskazuje na wysoki stopień ich skupienia przestrzennego. Należy podkreślić, że zbliżenie uczelni do miejsca zamieszkania studentów w znacznym stopniu wpłynęło na decyzje o podjęciu studiów przez osoby, które ze względów ekonomicznych i znaczną odległość do głównego ośrodka akademickiego nie byłyby w stanie podjąć edukacji na poziomie wyższym.

Rozwój ośrodka jarosławskiego, a także pozostałych ośrodków akademickich woj. podkarpackiego, które zwiększają dostępność do szkolnictwa wyższego, nawiązuje do założeń Strategii Lizbońskiej, która kładzie szczególny nacisk na podniesienie poziomu edukacyjnego społeczeństwa. W konsekwencji nowe, dynamicznie rozwijające się ośrodki akademickie stają się centrami kultury zwiększającymi jakość kapitału ludzkiego w układach lokalnych i regionalnych, przyspieszając zatem ich aktywizację gospodarczą.

Literatura

1. Borowiec M., 2006, *Rola szkolnictwa wyższego w kształtowaniu metropolii* [w:] *Rzeszowski i Krakowski Obszar Metropolitalny*, Z. Makiela, R. Fedan (red.), KSW w Krakowie, Kraków
2. Domański R., 2000, *Miasto innowacyjne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
3. Harbison F., Myers Ch., 1964, *Education, Manpower and Economic Growth*, McGraw-Hill, New York
4. Janc K., 2003, *Rola nauki i techniki we współczesnym świecie* [w:] *Geograficzne aspekty globalizacji i integracji europejskiej*, M. Śmigielka, J. Słodczyk (red.), PTG Uniwersytet Opolski, Opole

5. Kabaj M., *W kierunku gospodarki opartej na wiedzy* [w:] „Polityka Społeczna” 4/1997
6. Kluczyński J., 1984, *Prognoza rozwoju szkolnictwa wyższego*, PWN, Warszawa
7. Kluczyński J., 1991, *Prognozy i uwarunkowania rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce*, Instytut Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź
8. Kuciński K., Kudłacz T., Markowski T., Ziobrowski Z., 2002, *Zintegrowany rozwój aglomeracji a konkurencyjność przestrzeni*, Studia PAN PKZK, T.CXI, Warszawa
9. Markowski T., 1996, *Wspieranie konkurencyjności w polityce rozwoju regionalnego* [w:] *Strategiczne wyzwania dla rozwoju regionalnego Polski*, Friedrich Ebert Stiftung, Przedstawicielstwo w Polsce, Warszawa
10. Pakulska T., 2005, *Kapitał ludzki w Polsce w warunkach gospodarki informacyjnej* [w:] J. Brdulak (red.), *Rozwój elementów i infrastruktury życia społeczno-gospodarczego*, Warszawa
11. Pawlak W.R., *Zarządzanie wiedzą, czyli nowe wyzwania* [w:] „Problemy Jakości” 10/2001
12. Rozkrut M., 2001, *Rozwój nauki i szkolnictwa a postęp gospodarczy – Polska a Unia Europejska* [w:] „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 318/2001, „Prace Katedry Ekonometrii i Statystyki” 10/2001
13. Rydz E., 2006, *Przemiany struktur społeczno-gospodarczych w okresie transformacji systemowej na Pomorzu Środkowym*, PAP w Słupsku, Słupsk
14. Schultz T.W., 1963, *The Economic Value of Education*, Columbia University Press, New York
15. Schultz T.W., 1976, *Investment in Human Capital*, The Free Press, New York
16. Wasilewski L., Kwiatkowski S., Kozłowski J., 1997, *Nauka i technika dla rozwoju. Polska na tle Europy, konteksty, miary, tendencje*, Redakcja Wydawnictw Ośrodka Przetwarzania Informacji, Warszawa
17. Ziolo I, *Wybrane atuty wartości edukacyjnej wyższej szkoły niepaństwowej (wyniki badań sondażowych prowadzonych w WSiZ z siedzibą w Rzeszowie* [w:] *Problemy przemian układów regionalnych*, Z. Ziolo (red.), „Zeszyty Naukowe” 3/2999, rok III (11), cz. II, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

The Role of Educational System in Improving the Quality of the Intellectual Resources

The foundation of competitiveness in present economies becomes innovations that determine the development of knowledge based economy. First of all, the innovations are generated by the academic centers. During the process of formation of information society, knowledge and science become essential factors leading to the improvement of the intellectual potential of societies, which influences on the competitiveness of national and regional systems. The development of scientific and educational functions makes possible to improve it thanks to the intellectual resources. The development of higher educational systems should be an essential element of formation the regional development poles and increase of the competitiveness of the regional system. The aim of conducted research was to determine the range of the territorial influence of PWSZ located in Jarosław. The author underlines the role of educational system in the development of the Podkarpackie Province.